

Demografisk analys: Sambo, barn, gift, isär?

2012:1

BE0701

Innehåll

0	Allmänna uppgifter	2
0.1	Ämnesområde	2
0.2	Statistikområde	2
0.3	SOS-klassificering	2
0.4	Statistikansvarig	2
0.5	Statistikproducent	2
0.6	Uppgiftsskyldighet	2
0.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
0.8	Gallringsföreskrifter	3
0.9	EU-reglering	3
0.10	Syfte och historik	3
0.11	Statistikanvändning	3
0.12	Uppläggning och genomförande	4
0.13	Internationell rapportering	4
0.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	4
1	Översikt	5
1.1	Observationsstorheter	5
1.2	Statistiska målstorheter	5
1.3	Utflöden: statistik och mikrodata	6
1.4	Dokumentation och metadata	6
2	Uppgiftsinsamling	7
2.1	Ram och ramförfarande	7
2.2	Urvalsförfarande	7
2.3	Mätinstrument	7
2.4	Insamlingsförfarande	7
2.5	Databeredning	7
3	Statistisk bearbetning och redovisning	9
3.1	Skattningar: antaganden och beräkningsformler	9
3.2	Redovisningsförfaranden	11
4	Slutliga observationsregister	12
4.1	Produktionsversioner	12
4.2	Arkiveringsversioner	12
4.3	Erfarenheter från senaste undersökningsomgången	12

0 Allmänna uppgifter

0.1 Ämnesområde

Ämnesområde:

Befolkning

0.2 Statistikområde

Statistikområde:

Befolkningsframskrivningar

0.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS):

Nej

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

0.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation:

Statistiska centralbyrån

Postadress:

Box 24 300, 104 51 Stockholm

Besöksadress:

Karlavägen 100, Stockholm

Kontaktperson:

Lotta Persson

Telefon:

08-506 94 211

Telefax:

08-506 94 772

E-post:

demografi@scb.se

0.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation:

Statistiska centralbyrån

Postadress:

Box 24 300, 104 51 Stockholm

Besöksadress:

Karlavägen 100, Stockholm

Kontaktperson:

Karin Lundström/Andreas Raneke

Telefon:

08-506 94 187 / 08-506 94 483

Telefax:

08-506 94 772

E-post:

demografi@scb.se

0.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99). Studier inom demografisk analys baseras till stor del på uppgifter från Registret över totalbefolkningen (RTB), som i sin tur bygger på uppgifter som Skatteverket levererar från folkbokföringen. Många av de variabler som används i analyserna används även i befolkningsstatistiken och enligt förordningen om den officiella statistiken, SFS 2001:100, ska Skatteverket lämna de uppgifter som behövs för befolkningsstatistiken till SCB.

0.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

0.8 Gallringsföreskrifter

Grunduppgifterna hämtas från redan befintliga register på SCB. Datamaterialet har sammanställts särskilt för denna rapport och personuppgifterna gallras så fort resultaten tagits fram.

0.9 EU-reglering

Inom produkten Demografisk analys finns ingen EU-reglering.

0.10 Syfte och historik

Syftet med denna rapport är att beskriva parbildningsmönster och separationer i dagens Sverige. Rapporten ingår i produkten Demografisk analys vars syfte är att analysera och beskriva utvecklingen när det gäller fruktsamhet, dödlighet och migration, att ge underlag för de antaganden som ligger till grund för de årliga befolkningsframskrivningarna (se Befolkningsframskrivningar, BE0401) samt att analysera och beskriva parbildning och separationer.

Analysen av befolkningsutvecklingen har i princip gjorts sedan befolkningsstatistiken startade 1749. I samband med den stora utvandringen till Amerika gjordes en omfattande emigrationsutredning. Krisen i befolkningsfrågan på 1930-talet är ett annat exempel på när analys av befolkningsutvecklingen var högaktuell. SCB har länge haft i uppgift att löpande analysera befolkningsutvecklingen och att göra specialundersökningar inom befolkningsområdet. Sedan 1986 publiceras analyserna i serien Demografiska rapporter. De senaste rapporterna på temat parbildning och separationer publicerades i mitten av 1990-talet och dessa baserades på intervjuundersökningen Familj och arbete som genomfördes hösten 1992 och våren 1993.

0.11 Statistikanvändning

Demografisk analys har en bred grupp av externa användare, där departement och myndigheter är huvudanvändarna. Analyserna används också av media, studerande och allmänhet för att belysa olika frågeställningar och utvecklingstrender i samhället.

0.12 Uppläggning och genomförande

I rapporten följs drygt 34 000 par som fick sitt första gemensamma biologiska barn år 2000 från att de flyttar ihop fram till en eventuell separation. Det datamaterial som används i rapporten utgår från uppgifter från flera av SCB:s totalräknade register: Registret över totalbefolkningen (RTB), Flergenerationsregistret, Historiska befolkningsregistret (HBR) och databasen STATIV.

I rapporten beskrivs när och hur paren flyttar ihop, när första och eventuellt fler barn föds, hur många som gifter sig samt hur många som separerar och skiljer sig. När det gäller separationer görs även en livsförloppsanalys där hänsyn tas till ett flertal variabler som tidigare visat sig ha ett samband med benägenheten att separera. Ett litet antal av dem som fått sitt första barn under år 2000 har inte bott tillsammans och dessa par studeras också översiktligt i rapporten.

0.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering görs.

0.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Ej relevant eftersom rapporten *Sambo, barn, gift, isär? Parbildning och separationer bland förstagångsföräldrar* är en engångsrapport.

1 Översikt

1.1 Observationsstorheter

Observationsstorheter som ingår är de par som fått sitt första barn under år 2000 samt kvinnorna och männen i dessa par. Paren följs från då de för första gången är folkbokförda på samma fastighet (vilket tidigast är år 1975) fram till en eventuell separation eller slutet av år 2010. I rapporten studeras när paren flyttar ihop, hur många barn de får, hur många som gifter sig och benägenheten att separera. Även par som inte bott tillsammans ingår i studien.

1.2 Statistiska målstorheter

Objektgrupp		Variabel	Mått
Population	Indelning i redovisningsgrupper		
Par som fått sitt första barn år 2000	Födelseland <i>(kombination av kvinnans och mannens utbildningsnivå i grupperna: förgymnasial, gymnasial eller eftergymnasial)</i>	Åldersskillnad	Antal
		Utbildningsnivå	Andel
		Födelseland	Medelålder
		Ålder vid ihopflyttningen	Genomsnittligt antal år
	Födelseland (kvinnan respektive mannen i paret född i Sverige eller född utomlands)	Hur sammanboendet påbörjas (kvinnans bostad, mannens bostad, ny bostad)	Genomsnittligt antal barn
	Ålder vid ihopflyttningen (kvinnans respektive mannens, 5-årsklasser), kvinnans ålder vid första barnets födelse (5 grupper)	Ålder vid första barnets födelse	Relativa risker
	Åldersskillnad mellan kvinnan och mannen (4 grupper)	Tid från ihopflyttningen till första barnets födelse	
	Situation vid barnets födelse (om paret bodde tillsammans vid barnets födelse, har separerat innan barnet föddes, har flyttat ihop efter barnets födelse eller om paret inte har bott ihop enligt registren)	Antal barn	
		Tid från första till andra barnet	
	Antal år paret bott ihop före barnets	Tid från andra till tredje barnet	
		År från ihopflyttningen till giftermål	
		Gifta	

	födelse (0, 1-2, 3-4, 5+) Familjetyp (om paret är sambo eller gifter sig) Antal barn (1, 2 och 3 eller fler) Sysselsättning (om kvinnan respektive mannen förvärvsarbetar eller ej) Boendetyper (villa, hyresrätt, bostadsrätt, övrig bostad) Kommungrupp (orstäder, större städer, övriga kommuner)	Giftermål i förhållande till första, andra och tredje barnets födelse Separation Tid till skilsmässa efter separation	
Kvinnorna respektive männen i paren	Utbildningsnivå Födelseland Ålder vid ihopflyttningen Situation vid barnets födelse	Utbildningsnivå Ålder vid ihopflyttningen Antal år paret bott ihop före barnets födelse Ålder vid barnets födelse	Antal Andel Medelålder

I rapporten redovisas ovanstående variabler efter redovisningsgrupp i olika kombinationer, exempelvis kvinnans respektive mannens medelålder vid ihopflyttningen efter utbildningsnivå eller antal barn som paret fått tillsammans uppdelat efter födelseland.

1.3 Utflöden: statistik och mikrodata

Statistiken presenteras som tabeller och diagram med analyserande text. Avsnitt 1.2 *Statistiska måltorheter* visar översiktligt vilken statistik som publiceras. Mikrodata som ligger till grund för statistiken gallras så snart statistiken är framtagen.

1.4 Dokumentation och metadata

Statistiken är dokumenterad enligt SCB:s dokumentationssystem. Framställningen av statistiken beskrivs i *SCBDOK* (föreliggande dokument). Statistikens kvalitet beskrivs i *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Statistikens framställning och kvalitet beskrivs också i avsnittet *Fakta om statistiken* i rapporten *Sambo, barn, gift, isär? Parbildning och separationer bland förstagångsföräldrar (Demografiska rapporter 2012:1)*.

2 Uppgiftsinsamling

2.1 Ram och ramförfarande

Det datamaterial som används i rapporten utgår från uppgifter från fler av SCB:s totalräknade register: Registret över totalbefolkningen (RTB), Flergenerationsregistret, Historiska befolkningsregistret (HBR) och databasen STATIV. De täckningsfel som finns i dessa register finns också i underlaget i denna rapport. Dokumentation av dessa register finns på SCB:s webbplats.

I rampopulationen ingår de par som fått sitt första barn under år 2000. Barnet är både kvinnans och mannens första biologiska barn och de barn där uppgift om en förälder saknas eller där uppgift om barnets ordningsnummer saknas ingår ej. Uppgift om mor och barn hämtas från RTB medan uppgift om far hämtas från Flergenerationsregistret. Detta görs eftersom Flergenerationsregistret uppdateras med uppgifter om sent registrerade fäder och därför har bättre täckning än RTB.

2.2 Urvalsförfarande

I datamaterialet ingår samtliga par som fått sitt första barn under år 2000. Barnet är både kvinnans och mannens första biologiska barn.

2.3 Mätinstrument

Statistiken bygger på administrativa register.

2.4 Insamlingsförfarande

Ej aktuellt. Grunddata samlas in till de register som nämns i punkt 2.1 *Ram och ramförfarande*.

2.5 Databeredning

Dataregistrering sker vid de lokala skattemyndigheterna. Då uppgifterna bereds, dataregistreras och bearbetas inom folkbokföringen genomförs både manuella och maskinella kontroller som kan ge upphov till rättelser och korrigeringar. När uppgifterna aviserats till SCB granskas de i de olika skeden av bearbetningar som görs innan de godkänns för inläggning i RTB:s slutliga observationsregister och i Historiska befolkningsregistret (HBR).

Ramen skapas enligt beskrivningen i punkt 2.1 *Ram och ramförfarande*. Vid framtagning av det datamaterial som använts i denna studie har ytterligare bearbetningar gjorts. De kvinnor och män som ingår i de studerade paren antas vara sammanboende den tid de är folkbokförda på samma fastighet. Eftersom folkbokföring sker på fastighet är det möjligt att två personer är folkbokförda på samma fastighet men ändå inte bor ihop. I större fastigheter kan det ibland ingå hundratals lägenheter. I ett fåtal fall finns det par som endast är folkbokförda på samma fastighet under barndomen. Dessa räknas ej med i materialet. Likaså räknas par som flyttat ihop mer än 5 år efter barnets födelse och par som flyttat

isär minst 5 år före barnets födelse bort. I tabellen nedan redovisas hur antalet par som ingår i datamaterialet minskar efter att dessa par har exkluderats.

Antal par som ingår i datamaterialet

	Antal par
Par som fått sitt första gemensamma barn under år 2000	34 285
Par som vid något tillfälle är folkbokförda på samma fastighet	33 414
Par som flyttat ihop efter 15 års ålder och som inte har separerat före 18 års ålder	33 393
Par som flyttat isär mindre än 5 år före barnets födelse	33 375
Par som flyttat ihop mindre än 5 år efter barnets födelse	33 199

Ihop- och isärflyttningar räknas utifrån flyttningar som är anmälda till folkbokföringen. En isärflyttning enligt folkbokföringen behöver inte vara en separation. Ett exempel kan vara om en i paret får ett arbete på en annan ort och flyttar dit och den andra i paret flyttar efter kort därpå. För att undvika att räkna denna typ av isärflyttningar som separationer räknas uppehåll i sammanboendet som en separation först om uppehållet är minst 6 månader. Även med denna typ av separationer borträknade är det en del par som flyttar ihop och isär mer än en gång. I dessa fall räknas i första hand det förhållande som pågår då det första gemensamma barnet föds. Bor paret inte tillsammans vid detta tillfälle är det förhållandet närmast barnets födelse som räknas, i första hand det förhållande som startar mindre än 12 månader efter barnets födelse.

3 Statistisk bearbetning och redovisning

3.1 Skattningar: antaganden och beräkningsformler

Modellantaganden vid framställning av datamaterialet redovisas i avsnitt 2.5 *Databeredning*.

Antaganden kring variabler

Nedan beskrivs de antaganden som görs för variabler som ingår i datamaterialet.

Par och parförhållande

Med par menas här genomgående en kvinna och en man som fått barn tillsammans, oavsett om de levt tillsammans eller inte. De par som är folkbokförda på samma fastighet räknas som att de lever i ett parförhållande. Par som är gifta med varandra men som inte bor på samma fastighet räknas här som separerade, det gäller även om de är gifta med varandra.

Ålder

I rapporten redovisas ålder vid ihopflyttningen och ålder vid barnets första födelse. Ålder avser i båda fall ålder vid händelsen.

Åldersskillnad

Åldersskillnaden mellan kvinnan och mannen är beräknad utifrån födelseår.

Tid mellan händelser

Tid mellan två händelser är beräknat utifrån datum och redovisas exempelvis efter hela år. De par som exempelvis bott tillsammans i 0 år innan första barnet föds har varit folkbokförda på samma fastighet i högst 365 dagar.

För omkring 2 600 par saknas uppgift om giftermålsdatum på grund av att paret gift sig utomlands. De flesta av dessa är par där båda är utrikes födda men det är också vanligt att datum för giftermål saknas för par där en är utrikes född. Tid från ihopflyttningen till giftermål beräknas därför enbart för par där båda är födda i Sverige och där uppgift om giftermålsdatum finns. I övriga delar av rapporten är dock alla par inkluderade och paret antas vara gifta före barnets födelse om de är gifta vid slutet av år 2000 och uppgift om giftermålsdatum saknas. De par som också flyttat ihop under år 2000 antas vara gifta före ihopflyttningen.

Födelseland

Kvinnans och mannens födelseland redovisas här uppdelat i fyra grupper efter om kvinnan respektive mannen är född i Sverige eller är född utomlands. Om uppgift om födelseland är okänt antas att personen är född utomlands.

Utbildningsnivå

Uppgift om utbildningsnivå hämtas från databasen STATIV och redovisas i tre grupper: förgymnasial utbildningsnivå, gymnasial utbildningsnivå och eftergymnasial utbildningsnivå. För de par där uppgift saknas om en eller båda partners utbildningsnivå redovisas inga resultat. Det gäller omkring 1 300 par för utbildningsnivå år 2000.

I de beskrivande delarna av rapporten används utbildningsnivån år 2000 eller år 2009. I analysdelen avses högst uppnådda utbildningsnivå paret har under den tid som paret är under risk att separera. Uppgifterna avser utbildningsnivå från den

31/12 året innan. Under perioden 2000-2009 höjer 11 procent av kvinnorna och 5 procent av männen sin utbildningsnivå, oftast från gymnasial till eftergymnasial. Andelen par där båda har eftergymnasial utbildningsnivå ökar exempelvis med 3 procentenheter.

Sysselsättning

Uppgifter om förvärvsarbete är hämtade från SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) och avser november månad föregående år. Som icke-förvärvsarbete räknas personer som arbetat mindre än en timme i veckan under november månad föregående år. Att inte förvärvsarbeta behöver inte betyda att man är arbetslös, utan kan även innebära att individen studerar eller är pensionär.

Typ av bostad

Anger parets boende i form av taxeringsenhet och ägarkategori. Uppgiften hämtas från Databasen STATIV. Bostadstypen Villa anges i STATIV som Egna Hem. De par som har olika uppgifter om bostadstyp men är folkbokförda på samma adress ingår i Övrig bostad.

Kommungrupp

Denna indelning bygger på Sveriges Kommuner och Landstings uppdelning från 2011. Kommunerna är där indelade i 10 grupper efter vissa strukturella egenskaper som bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur. I detta fall består gruppen *Storstäder* av 2 kommungrupper (Storstäder och Förortskommuner tillorstäder), gruppen *Större städer* av 2 kommungrupper (Större städer och förortskommuner till större städer) samt gruppen *övriga kommuner* som är en sammanslagning av 6 kommungrupper (Pendlingskommuner, Turism- och besöksnäringkommuner, Varuproducerande kommuner, Glesbygdskommuner, Kommuner i tätbefolkad region och Kommuner i glesbefolkad region).

Analysmetod

I rapporten görs en analys över benägenheten att separera. Paren följs från det att deras första gemensamma barn föds till att de separerar eller som längst till slutet av år 2010. Här ingår endast de par som bor ihop när barnet föds eller som flyttat ihop mindre än 12 månader efter barnets födelse. Den metod som används är livsförloppsanalys, en metod som gör det möjligt att studera övergången mellan olika tillstånd, exempelvis från att vara ett par som bor tillsammans till att flytta isär. De par som bor ihop är således under risk att separera.

Att använda sig av livsförloppsanalys innebär att hänsyn kan tas till att dessa händelser kan ske på olika tidpunkter och med varierande tid som paret är under risk att separera. Metoden tar även hänsyn till att en del individer som är under risk för det studerade tillståndet inte uppnår detta tillstånd (i det här fallet att separera). I analysmodellen blir dessa refererade till som censurerade. Modellen kan även beakta både variabler som inte förändras över tid och variabler som kan förändras över tid.

I analysen används en Cox proportional hazard regressionsmodell med tid till separation som beroende variabel och modellen skattas med hjälp av proceduren PROC PHREG i SAS.¹

Resultaten av livsförloppsanalysen presenteras som relativa risker. Den relativa risken att separera jämförs med referensgruppen. Om risken är över 1 betyder det att risken är högre och om risken är lägre än 1 betyder det att risken att separera är lägre än för referensgruppen. Den relativa risken säger inget om hur många det är som separerar i de olika grupperna utan snarare hur snabbt ett par separerar.

3.2 Redovisningsförfaranden

Resultaten från undersökningen publiceras i rapporten *Sambo, barn, gift, isär? Parbildning och separationer bland förstagångsföräldrar*. Rapporten publiceras i serien Demografiska rapporter och är tillgänglig på SCB:s webbplats och i tryckt form. Ett urval av resultaten redovisas dessutom som tabeller och texter på webbplatsen.

¹ Läs mer om PROC PHREG-proceduren i exempelvis Allison, Paul D. (1995) *Survival Analysis Using SAS: A Practical Guide*.

4 Slutliga observationsregister

4.1 Produktionsversioner

Det datamaterial som tagits fram för denna studie gallras efter statistikframställningen och något slutligt observationsregister sparas alltså inte.

4.2 Arkiveringsversioner

Ej aktuellt.

4.3 Erfarenheter från senaste undersökningsomgången

Studien har lett till ytterligare insikt om svårigheterna att använda registeruppgifter för att beskriva familjeförändringar. Personer är inte alltid folkbokförda där de bor vilket i denna studie framför allt kan leda till att åldern vid ihopflyttningen överskattas och att par felaktigt antas separera. I dagsläget finns endast uppgifter om folkbokföring på fastighetsnivå vilket kan innebära att två personer felaktigt antas bo tillsammans om de bor i två olika lägenheter i samma fastighet. Under 2010/2011 har en övergång till folkbokföring på lägenhet genomförts och den första registerbaserade hushållsstatistiken, gällande 2011, kommer tas fram under 2012/2013. Denna övergång kan leda till att kvaliteten på framtida studier inom familjeområdet kan förbättras.